

zijn, die deze autolysinen kunnen doen ontstaan. In het beschreven geval laat het optreden van autolysinen zich moeilijk verklaren, misschien waren hier reeds vroeg klieren verkaasd.

P. SMIT.

BOEKANKONDIGINGEN.

BETTMANN, *Die Missbildungen der Haut*. Jena, GUSTAV FISCHER, 1912. Prijs 4 mark.

In een nog al lijvige (130 bldz.) aflevering van SCHWALBE's handboek der misvormingen (Deel 3, afl. 7) behandelt BETTMANN de misvormingen der huid.

Rekening houdende met de omschrijving, die SCHWALBE geeft van het begrip misvorming, zet BETTMANN allereerst uiteen, dat het moeilijk is, bij de ontwikkelingsstoornissen van de huid misvorming en ziekte van elkaar te scheiden; de grensbepaling blijft eenigermate „Gefühls-sache". De algemeene bouw van de huid ontstaat reeds in een zóó vroeg tijdperk van de embryonale ontwikkeling, dat diffuse misvormingen van de geheele huid slechts te verwachten zijn bij zware algemeene misvormingen, die tot den dood van het embryo voeren. Feitelijk heeft men dan ook bij de huidmisvormingen meestal te doen met stoornissen in een enkel systeem of een onderdeel der huid, daarenboven veelal plaatselijk in hun optreden. Doordat een gedeelte der huid daarbij verschilt van haar omgeving, maken zulke misvormingen vaak den indruk van „vlekken" (moedervlekken, wijnvlekken, geboortevlekken enz.).

Vele van dergelijke afwijkingen worden tot het gebied der anthropologie gerekend te behooren, en als atavismen beschouwd, enz. Uitvoerig wordt, naar aanleiding hiervan, de mongolenvlek (blauwe geboortevlek) behandeld, die door verschillende schrijvers afwisselend als kenmerk van niet blanke rassen, als pathologische afwijking, als atavisme of als aap-kenmerk is opgevat.

Noch uit theoretisch, noch uit praktisch oogpunt acht BETTMANN het gewenscht bij de huid een grens te trekken tusschen misvorming en ziekte. Al zal niemand poklitteekens bij den pasgeborene als huidmisvorming opvatten, zoo is het niettemin mogelijk, dat ziekten van den foetus als oorzaak voor een huidmisvorming aansprakelijk moeten worden gesteld. Wij weten daarvoor nog te weinig af van den invloed, dien ziekten der ouders, afwijkingen in het vruchtwater enz. op de huid van den foetus kunnen uitoefenen. Omgekeerd is het mogelijk, dat later optredende afwijkingen, vaak als ziekte beschouwd, gevolg kunnen zijn van een misvorming met daaraan gebonden funktiestoornis.

Dan wordt door BETTMANN uiteengezet hoe, in tegenstelling met

andere organen, bij de huid het histologisch onderzoek ook in de leer der misvormingen een groote rol speelt, en wordt door een zeer uitvoerige behandeling van de zgn. naevuscellen aangetoond, hoe aan de mogelijkheid moet worden gedacht, dat aan de aanwezigheid van bepaalde cellige elementen het begrip der misvorming kan gebonden zijn.

Eindelijk worden de oorzaken der misvormingen kort genoemd en door BETTMANN verdeeld in kiemvariatiën (afwijkingen) en misvormingen, die eerst gedurende de latere ontwikkeling optreden. Bij de laatste zijn die door inwendige en door uitwendige oorzaken te scheiden.

Een overzicht omtrent het samengaan van misvormingen van de huid met die van andere organen (slijmvlies, iris, gebit enz.), omtrent de lokalisatie (symmetrisch, polair, natuurlijke groeven, streepvormig, langs bloedvaten, zenuwen, haarstroomen), omtrent het familiair en hereditair optreden (albinisme) sluit het algemeene gedeelte van het werk.

In het bijzondere gedeelte worden dan de misvormingen van de opbouwende deelen van de huid besproken, en vinden wij achtereenvolgens die van de epidermis, van het bindweefsel, van de bloed- en van de lymfvaten, van de pigmentatie, van de nagels en van de haren. Beschrijvingen van de talgklier- en zweetklierafwijkingen besluiten dit tweede gedeelte.

Zeer uitvoerige literatuuropgaven zijn bij elk hoofdstuk gevoegd. De geheele aflevering sluit zich waardig bij de vorige aan.

A. J. P. VAN DEN BROEK.

Verpleging in het huisgezin door ARNOLD MÖLLER, arts. Uit het Deensch vertaald door mevr. J. E. GORTER-KEYSER onder toezicht van dr. E. GORTER. H. MEULENHOF, Amsterdam 1912. Prijs f 5.—.

Dat de algemeene neiging, om wetenschappelijke onderwerpen in populairen vorm te behandelen, zich tenslotte ook tot de ziekenverpleging gewend heeft, zal niemand verwonderen, ja men zou zelfs de vraag kunnen stellen, waarom dit onderwerp zoo laat behandeld wordt, lang nadat reeds vele geschriften over de geneeskunde zelf in dezen vorm verschenen zijn. Een verklaring van dit achteraan-komen is m. i. niet moeilijk te geven. De leerboeken over ziekenverpleging, die tot voor korten tijd verschenen, droegen toch zóózeer het kenmerk van populaire voordrachten, dat door hen ook aan de behoefte tot voorlichting voor leeken alleszins voldaan werd; eerst in de laatste jaren, sedert NOLST TRENITE voor het eerst dit onderwerp meer wetenschappelijk behandelde, zijn verschillende leerboeken verschenen, die, iets verder in die richting gaande, tenslotte vrijwel ongenietelijk werden voor niet-vakmensen. Met de betere ontwikkeling der vakstudie wordt daardoor niet meer voldaan aan de